

EL CAMÍ

Any I - València 25 de Joliet de 1932 - Número 21

Setmanari valencianista

Direcció i
Impremta: C. Gandia, n.º 3
Teléfono 10.843

10
ctms.

Pedagogia

POST-ESCOLA

Els nens que han visitat al President de la República donen actualitat al tema. Es deixa un espai a cobrir entre l'escola i la segona ensenyança, el despatx o el taller. La llei escolar determina la edat en que el nen té d'abandonar l'escola i és quan la llei social no li permet encara cap altre aprenentatge de ofici. Son dos anys perduts per a la cultura i la formació. Com omplir el buit?

L'Institut-Escola és un pont d'unió, mes no tots els nens es dediquen als estudis superiors ni al cultiu d'una carrera. De l'escola popular van al taller o al camp, on els espera la vida amb tota la seua plenitud d'alegries i anaragues, de plers i lluites, trontollant per eixe pont de l'edat màxima d'assistència escolar i mínima per a les activitats que determina la legislació social, amb dany de la cultura i l'educació. Per això el contacte amb el mestre, orfons d'orientació, a impuls de l'instint, ambició o necessitat de la família, els nens poden ser vides que naufragen en una professió equivocada.

Les escoles experimentals i d'orientació professional, els Instituts-Escola, són l'enllaç entre l'escola primària, la segona ensenyança o l'aprenentatge de l'ofici.

Però on estan estes escoles? Solucions d'urgència demanen els companys dels nens en la visita al President de la República. Parlen de l'engunya de vore'ls al carrer sense ampar ni norma, sense l'assistència precisa del mestre, en eixe punt crític en que va a decidir-se les seues vides.

En el Ministeri d'Instrucció Pública sembla no s'en adonen ni interessen per estos problemes vius de la població escolar. A De los Rios no li manquen belles paraules, ni projectes de fantasia. A sovint ens parla del gran problema donat als ensenyaments. La República resoldrà en definitiva el problema escolar. Però passa el temps i no carix de lo més essencial. Sabem que manquen vint mil escoles i que hi ha la xifra dels quatre cents milions com un nuu inexorable. Però s'entreuen canviant noms d'organismes superiors i fiant projectes de gran vol com el de l'Universitat Internacional a l'illa de la Magdalena de San Sebastián.

Espanya no resoldrà els problemes de la cultura—dignos lo que vulguen—mentres les regions autònomes no tinguin el control dels ensenyaments. Allavors, si açò aplega a ser realitat, hi haurà fe i entusiasme. Es sentirà, més endins, la responsabilitat social i històrica. Tindrem l'impuls vigorós de la grandesa i l'estímul de la competència.

ELLES

La guerra fou per a les dones una revelació. Mentre ells es mataven en els fronts guerrers, en lluites cruels, elles omplien les vacants als tallers i a les oficines. I allò—que era tan sol—motiu de propaganda i aspiració de femines en els països més avançats, com Anglaterra, on ja havien resolt al seu favor, per les companyes de les sufragistes, moltes de les daltanoses igualitàries amb el sexe fort—, se las

trobaren resol per la necessitat, en aquells anys tràgics. Com negar-les, després de la guerra, uns drets polítics i unes aptituds que havien guanyat i demostrat heroicament?

Així observem com s'organitzen i amb resolució i independència manen els camins de les múltiples activitats humanes i alcancen els mateixos drets polítics que el sexe parell. Fins per igualar-se del tot donen escàndals i fan craks financers com el de la *Gazeta del Franc* de madame Hanau.

Escrivim tot açò a propòsit del Congrés Internacional de dones de negocis que es celebra en París, on amb tota serietat i fermesa discutix d'economia aquell aversep de roses i estilades damiselles amb caient i posse de *star* dels estudis cinematogràfics de Hollywood.

Nosaltres, apegats a la tradició, sentim davant estos esdeveniments certa melangia. Per l'esposa del Càntic, la mestressa de la casa, la dona mare per tot i sobre tot, que sembla esfumar-se entre les boires del futur...

LA SETMANA
VALENCIANISTA

Una inscripció nombrosa, auguri de l'èxit, es registra. Més d'un miler de assistents figura aleshores, entre els que els mestres i estudiants fan la xifra més alta. La llista del que han de actuar és una garantia. Professors competents i especialistes desenvoluparan els temes. Un daler de supervisió i valencianista animarà la setmana.

Un llor per a València. Una de mostació. Esta, la capacitat per a normar la seua vida, per a regir els seus destins. La voluntat d'anar sola pels camins de llum d'un pervindre esplèndid sense tutories ni administracions anquilosades.

D'estes grandeses internes ha de irradiar-se—senyors unitaristes—la magnificència i el vigor a l'Espanya gran, llure dels predonims seculars que tenen els seus antecedents en conquestes i fets guerrers, els vivers d'odis i renúncies que encara perduren.

P. ASINS.

Bicycles - Accesoris tota classe Sports
MARTINEZ VIDAL
Alacant, 7-VALENCIA

biis mèdils
Mobles de totes classes
V. Tamarit
Molina
Oarrigues, 2 i 4
Edifici d'Olimpia

Per al dia 6 de maig de 1932 s'anunciava en els cercles culturals d'Europa un gran aconiximent. El pintor flamenc Joan van Eyck havia acabat la obra mestra en la que estaven treballant deu anys son germà, recentment mort—i ell, eixe era el dia d'agost per a exposar-la en la capella funerària dels Vydt en Gant. De 1432 a 1932 hi ha un món de diferència en el modo de sentir i d'interpretar les inquietuts espirituals, però és semblant el fons d'elles. Per çò es podien imaginar l'espectació d'a-

leshores, davant de l'interés en l'hora present per l'exposició Picasso a París. Si ara les institucions culturals envien representacions a Congressos i manifestacions científiques, aleshores eren els reis qui ho feren. Si en el seu reneixement existia cultura suficient per a açò. Els de València—rei i reinestaven en excelents condicions de preponderància, i particularment el rei Alfons V tenia la preocupació de trobar qui fos capaç de pintar en València com ell sabia que es feia als Països Baixos. L'experiència de Jacomart havia tingut un resultat molt discutible, i l'ocasió d'enviar expressament a un pintor valencià per a que visqués alguna temporada junt als Eyck es presentava amb l'annucl que venia de la Borgonya. El pintor, potent de facultats, però verge de "manera", es va trobar—volírem saber com—en Luis Dalmau, qui va eixir de València con un element més de l'històrica intel·lectual d'Europa que anava a presenciar una dels fenòmens primers de l'allunament del Renaixement.

En els cinc segles passats, el dit retrat del "Moltó místic" dels Eyck ha estat el punt de ser completament destruït, però recentment, per circumstàncies especials de les que no ha estat abent la diplomàcia internacional, ha sigut reconstruït en la mateixa ciutat de Gant. Serà també hora ja de que aquell poble que comptava amb reis com Alfons V i empreses culturals de l'impetu de la que hem recordat, torne a tenir consciència de la seua personalitat?

CANDID

CALÇATS
RIERA
SUCESOR
BLAS CERVIGÓN
LAURIA, NÚM. 3
Valencia

Foment de la Parla Valenciana

Hem començat a rebre adhesions de persones identificades amb el desig de crear esta ciutat propagadora de nostra parla. Estem agraïdíssims, però és necessari que renaixem la carència absoluta d'un propòsit particular o personal. Açò no tindria més que una eficàcia molt relativa i en haver resultat "Nostra Parla", l'agrupació de felicitat recordança, estavem servits. No. Ara hem arribat a un moment en que es necessita avivar un estat d'opinió i donar-li forma eficient. Donem-nos compte que hui no hi ha cap institució amb la finalitat exclusiva d'atendre el mion escolar; tampoc n'hi ha ninguna especialitzada en fixar, netejar i enlitr l'idioma. I l'escola i la llengua són bases de tot el renaixement dels pobles.

Si no estiguérem ben convençuts, només vore com uns, per exemple, defenen a ultrança el laicisme i a tres afeïssadament l'ensenyança confessional, seria prou per a deduir que, si nosaltres no logrem infondre al mion escolar nostre més complet sentit nacionalista, no tenim redenció. Sembla mentida que encara no haja hagut una escola valenciana! Açò, que ho tenen els casinets de qualsevol barri polític! També sembla mentida que no hi haja hagut alguna cosa més que els estudis personals de Carlos Ros, Llorent, Martí Gadea i Fullana al llarg de cent cinquanta anys i, naturalment, ni han format escola ni han estat més que nudes de temporada, perquè en els assumptes de la col·lectivitat, com és l'idioma, els individualismes són fatals.

Perquè estan negligides estes dos coses els valencianistes naixen per generació espontània. Han de ser uns autodidactes atrevits i herois. Han de aprendre mal i tard i, moltes vegades orientacions arcaiques, equivocades o contradictòries.

I bé, çò que nosaltres quin veem renovar-se la política, l'economia i les idees anem a permanèixer amb les de l'any vuitanta? Jo no. Trobe que és preferible afiliar-se al partit més afí amb nostres ideals que permanèixer en un valencianisme que no sabem fer progresar.

I si totes les societats valencianistes existents coneixen lo primordial que és la llengua i l'escola, com es resignen a eixa passivitat disgregadora? Aci ve bé l'ajuda que ens poden prestar les persones que s'han adherit al Foment de la Parla Valenciana, perquè lo que necessitem és que cadascú influència, convenga i anime els membres de la societat a la qual pertany, per a que es nomenen uns represen-

tants que constituïquen el Comitè Organizador del Foment. Si este non organisme no servix per a enllaçar totes les Societats, des de "Lo Rat Penat", com més antiga, fins el Centre d'Actuació Valencianista, posem per més recent, no serà gens fructífer lo que s'intente fer. Si no anem a l'omni-son Castelló i València, tampoc.

Ara mateix, als Jocs Florals, hi ha un tema que mai serà prou agraït. Un llibre de lectura escolar. El pensament ha estat del senyor Huguet, qui continua la tradició del seu cognom. I bé. Quan estiga impriment çà serà fàcil i fructífer el seu repartiment? No hi haurà que fer una labor personal, oficiosa, çà qui sap?... En canvi si tingueren el Foment de la Parla Valenciana amb tota una xarxa de corresponals, de fixers amb direccions, de mestres influenciats, de comissions de visita... de tantes coses com es poden fer, çà quan fàcil i ràpid no seria tot?

I encara més. Eixe llibre i quin lèxic, quines gràfies durà? Els atres que es puguen escriure durant les mateixes? Quina autoritat els haurém de reconèixer? No trobeu que manca un Laboratori de Filologia o una Acadèmia de la Llengua Valenciana? I per quina por estúpida a, no sabem què fantasia no tenim això ja, a València? Ningú ens ha presentat cap objecció de pes per la qual no es dega intentar, quan enans millor, l'Acadèmia. Si no pot ser de trenta acadèmies, de quinze, però no pot passar un any més sense que façam jutar les més valuosas mentalitats que tingam i voltant-les de prestigi i donant-los autoritat amb nostra obediència facen surgir l'organisme que coordine, que complemente, que impulse i vinga a ser el sistema nerviós de la llengua valenciana.

Alemanya

Ara vegada està d'actualitat el vell imperi. Hi han convocades eleccions per a fi de mes. Eleccions que han de tindre evident transcendència, puix realment està en joc el pervindre immediat d'aquell país. Donada la lluita violentíssima entre comunistes i hitlerians, lo que s'enfronten són dos concepcions igualment desagradables: feixisme i dictadura del proletariat; Roma i Moscou. Els atres partits, inclús el social-demòcrata, semblen dominats per aquelles forces desfermades. Mentre tant la figura de von Papen resta amb un posat inquiet en la política del país. Ha obtingut un decret declarant en situació d'excepció a Prússia, relevant en les seues funcions al Govern de l'Estat i establint una intervenció directa del Poder Central per mig d'un Comissari del Reich. No cal dir que la protesta de Prússia i dels restants Estats federals ha sigut formidable. Els alemanys no s'avenen fàcilment a perdre les seues llibertats regionals. Von Papen ha convocat a tots els caps dels Estats federals a l'objecció de convenir-los de que sols es tracta d'una mida transitoria. El Tribunal de Leipzig ha convalidat la decisió del President; però el Govern de Berlín davant la protesta de tota Alemanya, ha derogat el decret d'excepció.

ENRIC NAVARRO-BORRAS

BANYS ARABS DE L'ALMIRALL
Oberts tot l'any
Banyes de vapor medicinal i higiénicas
Carrer dels Banys de l'Almirall - Telèfon 10.850

Cerveseria i Restaurant Martí

PI I MARGALL, 5 - TELEFON 13.549

Esmerat servici de restaurant a gran carta i per cobert
Cobert especial, 5 posetes

La carn que servix este restaurant es "Ternera Lechal" de la millor procedència

Demane vostè un filete Martí, especialitat de la casa

Legítim vermouth Zinzano a 0'20

Gran variació en tapes i els millors mariscos que es reben diàriament

Cervesa EL AGUILA

Cultura i economia

S'ha fet palès moltes vegades que el País Valencià no nesa políticament igual que econòmicament. En este segon ordre de coses la nostra terra ha progresat de manera evident des de fa cinquanta anys. Millorats els conreus, impulsada la conversió de secans en regadus, iniciada la collita de taronges en gran escala, intensificat el cultiu de l'arrog, els valencians, des del Cenia fins a Oriola, s'escamparen per tota Europa i sense cap ajuda estatal crearen els mercats on col·locar les nostres fruites i les nostres verdures. Com va dir, un dia, un gran polític mediterrani, nosaltres exportem el nostre sol maravellos convertit en productes de l'horta i el transportem a les terres lluminoses del centre i del nord d'Europa que amb tanta melangia pensen en les terres lluminoses del Sur. Es un fet que hui no es discutix que el País Valencià constitueix el suport més ferm del comerç d'exportació espanyol.

Ara mateix la Conferència fruitera reunida en la nostra ciutat, dumenge passat, ha tornat a posar de manifest dos coses: primera, la força econòmica nostra; segona, l'absurda inhibició de l'Estat quan ha de defensar els elements productors del litoral.

Quina és la causa de que no haja correlació entre el nostre evident progrés econòmic i la nostra influència política com a poble? A què es degut que en les més altes funcions de govern no intervinguen els valencians com a tals?

La causa és una sola. Els nostres homes públics estan d'esquena a tot lo que siga esperit valencià. Ells creuen que la riquesa es pot defensar si la llengua s'abandona; pensen, i en això, per desgràcia, són seguits encara per una part del poble, que basta actuar en valencià, encara que no es parli en valencià. Equivocació funestíssima, com està a les vistes. Mai s'ha salvat una riquesa, si no va respallada per una cultura, i no fructifica fàcilment esta si es renega del propi esperit de tot un poble i eixe esperit sols té una expressió adequada: la llengua pròpia.

Nosaltres, valencianistes, destaquem una nota que ens conhorta. En estos dies uns patriotes estan actuant en una Setmana Cultural Valenciana. Per allí ha de vindre la nostra salvació.

Perquè comé no oblidar-ho. Economia i cultura van unides en els països europeus de vida normal.

Notes internacionals

Alemanya

Ara vegada està d'actualitat el vell imperi. Hi han convocades eleccions per a fi de mes. Eleccions que han de tindre evident transcendència, puix realment està en joc el pervindre immediat d'aquell país. Donada la lluita violentíssima entre comunistes i hitlerians, lo que s'enfronten són dos concepcions igualment desagradables: feixisme i dictadura del proletariat; Roma i Moscou. Els atres partits, inclús el social-demòcrata, semblen dominats per aquelles forces desfermades. Mentre tant la figura de von Papen resta amb un posat inquiet en la política del país. Ha obtingut un decret declarant en situació d'excepció a Prússia, relevant en les seues funcions al Govern de l'Estat i establint una intervenció directa del Poder Central per mig d'un Comissari del Reich. No cal dir que la protesta de Prússia i dels restants Estats federals ha sigut formidable. Els alemanys no s'avenen fàcilment a perdre les seues llibertats regionals. Von Papen ha convocat a tots els caps dels Estats federals a l'objecció de convenir-los de que sols es tracta d'una mida transitoria. El Tribunal de Leipzig ha convalidat la decisió del President; però el Govern de Berlín davant la protesta de tota Alemanya, ha derogat el decret d'excepció.

Ottawa

Està celebrant-se en esta ciutat una conferència imperial britànica. Una conferència per arribar a un acord de cooperació econòmica entre les nacions que integren la comunitat britànica. S'ha sentat Baldwin entre els presidents dels dominaris, sense cap preeminència, "un igual entre iguals". La conferència, que afecta a una quarta part dels habitants del món, topeta amb les dificultats d'esta classe d'assamblees. Els interessos a coordinar són naturals diferents d'esta classe d'assamblees. Per de prompte es marquen dos tendències: la d'una extraordinària varietat. Per de prompte es marquen dos tendències: la dels Estats de l'imperi que volen una reducció de tarifes en el seu benefici i la dels que aspiren a una nova alça de tarifes duaneres contra els pobles no britànics. Com es veu, la Conferència imperial d'Ottawa pot afectar tant als interessos del nostre País Valencià.

EL CAMÍ, admet subscripcions en Castelló, en el Kiosc Lázaro de la plaça d'Emili Castelar d'esta població.

EL CAMÍ

L'autonomia té molts enemics, inclús entre els que es diuen autonomistes

Parlem bé

La teoria i la pràctica

Com en tantes coses, en esta del llenguatge també la teoria i la pràctica es troben molt sovint enormement distanciades. Una cosa és la que es predica i altra molt distinta la que es fa.

Haurém comprovat moltes vegades, que són molt pocs els valencians que no proclamen que Sant Vicent, fent tot hora en nostre idioma les seues predicacions, és una glòria inmarcescible i un prestigi altíssim per a nostre veure; que no estiguem conformes amb que un "mare noua!" és més dolc; i anem de sentiment que cap altra expressió semblant d'atra llengua; que els versos de Llorente, nostre poeta són opulents de gràcia i tendresa en son llenguatge vernacle; que els Notaris, si han d'interpretar fidelment la voluntat dels gorgants, necessiten conèixer profundament la llengua en que estos s'expressen; i tantes atres afirmacions per l'estil que fan suposar, en el que així es manifesta, un cult fervorós per la llengua de nostre poble.

Però, per dissort, si les paraules són tan falagueres, les obres no corresponen a les il·lusions que ens feren concebre. Perquè després, en la vida cotidiana, es condueixen de tota altra manera, en oberta contradicció amb aquelles teories.

No concorda amb l'entusiasme teòric dels que així es manifesten, el rellugar a segon terme nostre idioma en casi tots els actes de la vida de relació. Es cosa que descoratja de tan generalizada com es troba, vore com, en entrar a una botiga per a efectuar una compra, el noranta-cinc per cent dels valencians de ciutat—i potser encara en quede curt—es dirigeixen a la dependència en castellà. Per què això? És absurde, però així és. I a l'acostar-se al despatx de billets d'un teatre, i al fer una pregunta a qualsevol transcant i en general sempre que ens dirigim a una persona desconeguda.

No cal dir dels pares que, quan et tendre infant encara no barboteja les primeres paraules, ja li pregunten: "De quén es la mamà?", per a que la criatura, en "gràcia primerenca", li conteste "mía" en lloc del "meua", tan ple, tan saborós.

I què diem dels catòlics valencians que no saben pregar en valencià? I dels comediantes que representen en nostra llengua i a la primera petjada fora de la escena ja no parlen una pa-

Al costat d'Alacant

Els llauradors alacantins interessats en l'aprofitament de les aigües del riu Gualdiana, han anat a Madrid a demanar al Govern protecció i ajuda per als seus interessos.

No som dels que miren les coses del País Valencià d'una forma fragmentària i per consegüent no podem permanecer indiferents quan estan en litigi els interessos d'una part del nostre poble. La nostra consciència valencianista ens fa sentir com a propis les coses de Castelló, igual que les d'Alacant i València i com sempre que es tracte de defensar un dret, siga d'esta zona valenciana o de l'altra, devem d'unir-nos tots els valencians, estimen un dret el posar-nos ara al costat d'Alacant i donar-li l'ajuda que requereixa la salvaguarda dels seus interessos amenaçats.

Es precis que els valencians compregam que els esforços aïllats són sempre poc eficaços; que la dispersió valenciana porta inclusa la consideració depressiva que ha rebut sempre el País Valencià; que hem de realitzar, per una comprensió mútua i per una identificació constant, eixa obra d'unió sense la qual el nostre poble no serà lliure ni s'haurà fet de respectar.

EL CAMÍ, que té com a primera divisa del seu programa l'acostament de tots els valencians, diu a la nostra representació parlamentària que no deu desentendre's de les necessitats i preocupacions d'Alacant, que hem d'estar a tothora al seu costat i que la nostra ajuda ha de ser espontània i ferma, tant en este assumpte com en atres en que estiga en perill o en joc qualsevol interès valencià.

La interpel·lació dels barcos

Els diputats valencians que tenen tan expedita la llengua en València, semblen reacs en Madrid a defensar dins del Parlament el dret de València a la construcció dels dos barcos de la Transmediterrània. Eixa mateixa disposició d'esperit fou la que sense dubte impulsà a Sigfrido Blasco a plantejar en l'Ajuntament una qüestió que degué portar-se primer a les Corts i únicament quan el nostre dret no trobara allí el degut respecte, aleshores parlar-li al poble per a pendre les resolucions extremes que foren necessàries. Es va fugir de l'esfera parlamentària, precisament per els que tenien l'acta per a estes coses, i després d'algunes setmanes s'anuncia una interpel·lació per al dimarts passat, no es celebra i queda aplaçada per al dimarts proper. Estem ja en les característiques dilacions que no s'adiuen amb les promeses i les manifestacions fetes en les Assamblees celebrades en l'Ajuntament. Francament si no es volti anar en els actes tan lluny, no calia portar les paraules fins aquells extrems. Per altra banda, eixa inconseqüència o habilitat, pot crear la decepció en el poble i quan siga precis el seu concurs, aquell, desenganyat, s'encontrarà de muscles davant de qualsevol crida, per molt patriòtica que siga.

Fem constar que la responsabilitat de la pèrdua d'este assumpte, aixís com de la decepció del poble, es deu exclusivament a aquells que obliden les seues promeses fetes amb tota solemnitat a un poble que en canvi no els oblidà.

lo que fuguem estimar predicant una cosa i practicant-ne una altra ben diferent.

Estimem nostra llengua amb ombres, que és la única manera d'estimar-la! Cor, valencians!

*

Continuem la llista d' barbarismes

NO DIGES	SÍNG
tragar, ...	engolir
no me veig, ...	no m'hi veig
a menut, ...	a sovint
jamon, ...	pernil
esparcir, ...	escampar
espuma, ...	bronera
pac aci, ...	cap aci
provar, ...	tastar
sons (pares), ...	sos (pares)
turbio, ...	térbol
borde, ...	vora
càsara, ...	corfa

I prou per hui.

DANIEL TOSSAL

EL CAMÍ - 1